

مشروعیت و ولایت فقیه

مشروعیت و ولایت فقیه در اندیشه آیت الله هاشمی رفسنجانی

نقد اندیشه مخالفان

رضا صنعتی

انتشارات مجلس شورای اسلامی

فهرست

مقدمه.....	۹
نظریات مشروعیت.....	۹
پیشینه‌ی بحث.....	۱۲
چند نکته درباره‌ی این کتاب.....	۳۷
۱. هاشمی رفسنجانی و مشروعیت آسمانی فقیه.....	۳۹
مقدمه.....	۳۹
چرا هاشمی رفسنجانی؟.....	۴۱
سیر تاریخی نقدها.....	۴۱
نقد استدلال‌های منتقدان.....	۴۷
۱. اتهام عدم موضع‌گیری شفاف در برابر حمله به ارزش‌ها و مقدسات.....	۴۷
نقد اتهام.....	۴۷
۲. اتهام مخالفت با ولایت فقیه.....	۵۶
نقد مصاحبه‌ها.....	۶۲
چند اصل مسلّم در سخنان هاشمی.....	۶۲
۱. معرفی فقها به عنوان نمایان امام زمان (عج).....	۶۲
۲. انتخابات در حکم بیعت و عامل مقبولیت نظام است.....	۶۳
۳. ولایت فقیه، مطلقه است.....	۶۴

۶۶	بررسی چند ابهام در سخنان هاشمی
۶۶	۱. معنای کلمه‌ی مشروعیت
۷۱	۲. اصالت ولایت فقیه و شکل اجرایی آن
۷۶	۳. مخالفت با حذف شورای رهبری از قانون اساسی
۷۹	مدل هاشمی رفسنجانی برای حکومت اسلامی
۸۷	نتیجه‌گیری
۸۹	۲. اختلاف بر سر الفاظ
۸۹	مقدمه
۹۳	مروری بر محل نزاع
۹۴	تشابهات و اختلافات دو نظریه‌ی انتصاب و مشروعیت دوگانه
۹۴	چند شباهت مهم
۹۶	تفاوت‌های دو نظریه‌ی انتصاب و مشروعیت دوگانه
۹۷	معیاری برای تشخیص
۹۸	هاشمی رفسنجانی و نظریه‌ی انتخاب
۱۰۴	هاشمی رفسنجانی و دو نظریه‌ی دیگر
۱۱۱	مسامحه در تعبیر
۱۱۲	۱. واژه‌ی مشروعیت
۱۱۵	۲. واژه‌ی انتخاب
۱۱۶	۳. واژه‌ی انتصاب
۱۱۹	۴. واژه‌ی کشف
۱۲۵	شورای رهبری
۱۲۸	تجلیل از رهبری آیت‌الله خامنه‌ای
۱۳۱	ولایت غیرفقیه آری؛ شورای فقها هرگز!
۱۳۴	تذکری دوستانه
۱۳۶	مقام معظم رهبری و مشروعیت ولایت فقیه
۱۴۱	پرسشی دوستانه
۱۴۳	۳. بازتاب
	۱. واکنش هفته‌نامه‌ی پرتوسخن به انتشار مقاله «هاشمی رفسنجانی و مشروعیت
۱۴۳	آسمانی فقیه»

فهرست * ۷

۲. تکذیبیه‌ای برای هفته‌نامه‌ی پرتوسخن..... ۱۴۴
۳. توضیحات هفته‌نامه‌ی پرتوسخن..... ۱۴۵
۴. پاسخی به توضیحات هفته‌نامه‌ی پرتوسخن..... ۱۴۷
۵. مواضع دبیرسیاسی هفته‌نامه‌ی پرتوسخن..... ۱۵۱
۶. مواضع آیت‌الله هاشمی رفسنجانی..... ۱۵۷
- کتاب‌نامه..... ۱۶۷

www.ketab.ir

مقدمه

نظریات مشروعیت

بحث از منشأ مشروعیت حکومت اسلامی از جمله مهم‌ترین مباحث علمی است که نه تنها به عرصه‌ی مجادلات سیاسی وارد گشته، بلکه نوع نگاه و التزام به آن به شاخصه‌ای برای شناخت گروه‌ها و جریان‌های مختلف فکری و سیاسی تبدیل شده است.

در «فلسفه‌ی سیاست» درباره‌ی نوع نگرش به منشأ مشروعیت یک حکومت نظریات مختلفی مطرح شده که مهم‌ترین آنها عبارتند از:

۱. پابندی به یک قرارداد اجتماعی میان مردم و حاکمیت
۲. رضایت شهروندان از حاکمیت
۳. اراده‌ی اکثریت
۴. تلاش حاکمیت برای برقراری عدالت
۵. تلاش حاکمیت برای سعادت مردم و برقراری ارزش‌های اخلاقی
۶. حق و اراده‌ی خداوند

در میان فرقه‌های مختلف اسلامی اما درباره‌ی مشروعیت و حق

حاکمیت دیدگاه‌های مختلفی وجود دارد که اهم این نظریات به شرح زیر است:

۱. مشروعیت دو مرحله‌ای از عصر حضور: نصب الهی پیامبر اسلام ﷺ به حکومت بر مردم و انتخاب حاکم پس از او به یکی از سه روش زیر:

۱ - ۱. اجماع مسلمانان بر حاکمیت یک فرد

۱ - ۲. نصب حاکم از سوی خلیفه‌ی قبل

۱ - ۳. تعیین اهل حل و عقد

۲. مشروعیت مردمی در عصر غیبت: نصب الهی معصومان علیهم‌السلام اعم از پیامبران و امامان (در زمان حضور) و واگذاری امر به مردم (در زمان غیبت)
۳. مشروعیت تلفیقی (دوگانه)^۱ در عصر غیبت: نصب الهی معصومان علیهم‌السلام (در زمان حضور) و برگزیدن یکی از فقهای واجد شرایط به انتخاب مردم (در زمان غیبت)

۴. مشروعیت الهی - مقبولیت مردمی: نصب الهی معصومان علیهم‌السلام (به صورت خاص) در زمان حضور و فقها (به صورت عام) در زمان غیبت و تکی امور با حمایت و پشتیبانی اکثریت مردم

نظریه‌ی اول از میان این چهار دیدگاه، اختصاص به اهل سنت دارد. آنها حق حاکمیت الهی را جز در مورد شخص پیامبر اسلام ﷺ نپذیرفته، حکومت پس از وی را امری کاملاً عرفی تلقی کرده‌اند. سه دیدگاه دیگر اما در میان فقها و اندیشمندان شیعه طرفدارانی دارد.

۱. به این دلیل از این نظریه با عنوان مشروعیت تلفیقی یا دوگانه یاد می‌شود که انتخاب مردم در دایره‌ی فقهای واجد شرایط جزئی از مشروعیت الهی حاکم است.

از میان این سه نظریه، بسیاری از فقهای معاصر به نظریه‌ی چهارم گرایش دارند. این مسأله باعث شده است تا برخی بی‌توجه به اقتضای آزاداندیشی با گام نهادن در مسیر بداخلاقی، به تخریب هر آن کس که گمان می‌کنند غیر از این می‌اندیشد روی آورده، بدتر از آن، با کج‌فهمی حاصل از تقطیع و تحریف سخنان دیگران، به تخریب مخالفان اندیشه‌ی خویش روی آورند.

جالب آن‌که پیمودن این روش غلط، شیوه‌ی مشترک افراطیون دو جناح عمده‌ی کشور بوده است. شاهد این مدعا نوع برخورد تندروهای اصلاح‌طلب با اندیشه‌های آیت‌الله مصباح یزدی و برخورد تندروهای اصول‌گرا با اندیشه‌های آیت‌الله هاشمی رفسنجانی است.

نویسنده پیش از این در کتاب گفتمان مصباح، گزارشی از برخوردهای افراطی با اندیشه‌های آیت‌الله مصباح را در اختیار پژوهش‌گران تاریخ انقلاب اسلامی قرار داده است.^۱ اینک اما در قالب این کتاب به نقد تهاجم رسانه‌های وابسته به مؤسسه‌ی آموزشی و پژوهشی امام خمینی (ره)^۲ - که اینک به عنوان رسانه‌های جبهه‌ی پایداری شناخته می‌شوند - به اندیشه‌ی آیت‌الله هاشمی رفسنجانی در موضوع ولایت فقیه و مبنای مشروعیت حکومت اسلامی می‌پردازد.

۱. رک: رضا صنعتی؛ گفتمان مصباح، تهران: مرکز اسناد انقلاب اسلامی، چاپ اول، ۱۳۷۸.

۲. مؤسسه‌ی آموزشی و پژوهشی امام خمینی (ره) یکی از مراکز علمی - پژوهشی حوزه‌ی علمیه‌ی قم است که توسط آیت‌الله مصباح یزدی تأسیس شد. این مؤسسه اقدام به آموزش طلاب علوم دینی در رشته‌های مختلف علوم انسانی می‌کند. از جمله برنامه‌های این مؤسسه، تبادل استاد و دانشجو در سطح کارشناسی ارشد و دکترا با برخی از دانشگاه‌های بین‌المللی به منظور تکمیل کادر علمی و آشنایی با دستاوردهای علمی جهان است. (همان)

اما پیش از ورود به بحث شایسته است، اشاره‌ای گذرا به پیشینه‌ی مشاجرات صورت گرفته درباره‌ی نوع نگرش آیت‌الله هاشمی به منشأ مشروعت حکومت داشته باشیم.

پیشینه‌ی بحث

چنان‌که اشاره شد، رسانه‌های وابسته به مؤسسه‌ی آموزشی - پژوهشی امام خمینی علیه السلام آغازگر تهاجم به نظرات آیت‌الله هاشمی رفسنجانی درباره‌ی منشأ مشروعت حکومت بودند.

انتشار این مقالات در رسانه‌های جریان مذکور - که بعدها عنوان جبهه‌ی پایداری را بر خود نهادند - از زمانی آغاز شد که زمزمه‌ی احتمال نامزدی هاشمی رفسنجانی در نهمین دوره از انتخابات ریاست جمهوری^۱ به گوش رسید.

هفته‌نامه‌ی پرتوسخن^۲ اولین نشریه‌ی وابسته به این جریان بود که در

۱. این انتخابات در خرداد ماه ۱۳۸۴ برگزار شد.

۲. هفته‌نامه‌ی پرتوسخن در تاریخ ۱۴ آذر ۱۳۷۷ اولین پیش‌شماره‌ی خود را به مدیر مسئولی ابوالحسن حقانی در گستره‌ی کشوری منتشر کرد. این نشریه پس از انتشار ۲۲ پیش‌شماره، موفق به اخذ مجوز نشر از وزارت ارشاد شد و در تاریخ ۲۹ دی‌ماه ۱۳۸۷ اولین شماره‌ی رسمی خود را به صاحب امتیازی مؤسسه‌ی آموزشی و پژوهشی امام خمینی علیه السلام، مدیر مسئولی ابوالحسن حقانی و سردبیری محمود دهقانی منتشر کرد. پرتوسخن پس از انتشار سه شماره‌ی رسمی به اتهام انتشار کاریکاتوری توهین‌آمیز علیه آیت‌الله منتظری (۱۳ بهمن ۱۳۷۸، شماره ۲۵) از سوی هیأت نظارت بر مطبوعات لغو امتیاز شد؛ این تصمیم چند ماه بعد از سوی دیوان عدالت اداری لغو گردید لذا از تاریخ ۱۱ اردیبهشت ۱۳۷۹ انتشار آن از سر گرفته شد. پس از انتشار ۱۷۰ شماره از این نشریه، محمود دهقانی رسماً مدیر مسئولی پرتوسخن را از تاریخ ۱۹ اسفند ۱۳۸۱ بر عهده گرفت. چندی بعد قاسم روان‌بخش دبیر سیاسی این هفته‌نامه شد. پرتوسخن با انتشار سخنانی‌های آیت‌الله مصباح

یک گردش سیاسی آشکار، هاشمی را منتسب به جریان دوم خرداد کرده، تهاجم گسترده‌ای را علیه وی آغاز کرد. این در حالی بود که نشریه‌ی مذکور پیش از آن، علاوه بر دفاع از آیت‌الله هاشمی رفسنجانی^۱ بارها از

یزدی و برخی از مقالات دیگر، نقش برجسته‌ای در نقد مبانی فکری جریان اصلاحات داشت. این نشریه همچنین آغازگر تهاجم رسانه‌های اصولگرا به آیت‌الله هاشمی رفسنجانی و مهم‌ترین رسانه‌ی حامی کاندیداتوری دکتر محمود احمدی‌نژاد در جریان نهمین دور از انتخابات ریاست جمهوری در سال ۱۳۸۴ بود. در جریان نامزدی آیت‌الله هاشمی رفسنجانی در انتخابات مجلس ششم (در اسفند ماه ۱۳۷۸) افراطیون جریان اصلاحات با استفاده از رسانه‌های متعدد خود به تخریب وی روی آوردند. در آن ایام اما اصول‌گرایان از مدافعان هاشمی و کاندیداتوری وی در انتخابات مجلس بودند. در آن روزها گرچه هفته‌نامه‌ی پرتوسخن از سوی هیأت نظارت بر مطبوعات لغو امتیاز شده بود اما پس از رفع این توقیف، در متنی با عنوان «وقتی تاریخ تکرار می‌شود» در دفاع از هاشمی چنین نوشت: «زمانی که آقای رفسنجانی در آذر ماه ۱۳۷۸ باز هم در مدرسه‌ی فیضیه طی تحلیلی هدف اصلی دشمنان انقلاب را نشانه گرفت و گفت: دشمنان اسلام که از به صحنه‌ی اجتماع آمدن دین به واسطه‌ی انقلاب اسلامی ایران ضربه خورده‌اند، وقتی نتوانستند انقلاب اسلامی را با نقشه‌ها و توطئه‌های مختلف سرکوب کنند، برگشته‌اند به همان سال ۵۸ که به انقلاب و اسلامی که انقلاب را پیروز کرد، محتوای لیبرالی بدهند، الآن دوباره برگشته‌اند به حرفی که اول انقلاب می‌زدند، تنها ادبیات آنها جدید شده است. می‌گویند اصولاً ادیان و دین اسلام کارایی لازم را برای اداره‌ی جامعه در شرایط دنیای مدرن امروزی ندارد.» بلافاصله بعد از این سخنان و مطالبی که آقای هاشمی در کنگره‌ی حکومت از دیدگاه امام خمینی علیه السلام ابراز داشت، شاهد آغاز حملات گسترده‌ی مطبوعات و گروه‌های سیاسی... هستیم... با هم‌آوایی اصحاب "سلام" و "بیان" با مجموعه‌ی "کیان"... یک اتحاد عجیب و غریبی همانند سال ۵۸ برای تخریب شخصیت آقای هاشمی و ترور معنوی وی شکل می‌گیرد. ضد انقلاب نام و نشان‌دار خارجی، رادیوهای بیگانه، ملی‌گراها، دشمنان کینه‌ای امام، پس‌مانده‌های باند سیدمهدی هاشمی و اعضای نهضت آزادی، برخی به اصطلاح ملی - مذهبی‌ها، مبارزین و انقلابیون شرمنده، به همراه متأسفانه برخی خودی‌های ناآگاه که یا جوّزده شده‌اند و یا در انگیزه‌های شخصی گرفتارند از اعضای این اتحاد نامیوم هستند. اگر اینان برخی ضعف‌های دوران جنگ و یا دوران سازندگی و انقلاب را مورد

طریق نقل سخنان وی به نقد جبهه‌ی اصلاحات پرداخته بود.

اولین مقاله‌ی پرتوسخن علیه هاشمی به تاریخ ۲۹ مهر ماه ۱۳۸۳ برمی‌گردد. در این مقاله که با عنوان «چه کسانی صلاحیت نامزدی ریاست جمهوری را ندارند؟»^۱ منتشر شد، صلاحیت آیت‌الله هاشمی رفسنجانی برای نامزدی نهمین دوره‌ی انتخابات ریاست جمهوری نفی شده بود. این هفته‌نامه همچنین در ۹ دی ماه ۱۳۸۳ در مقاله‌ای با عنوان «سناریوی کارگزاران برای انتخابات آینده» مدعی شد: «در طول مدت حاکمیت اصلاح‌طلبان که به ارزش‌ها و مقدسات دینی تاختند، کم‌تر موضع‌گیری شفاف از سوی ایشان [هاشمی] مشاهده شد.»^۲

این نشریه همچنین در ۱۲ اسفند ۱۳۸۳ در مقاله‌ای با عنوان «آقای هاشمی! اشتباه نکنید! امام (ره) مشروعیت ولایت فقیه را از خدای متعال می‌داند.»^۳ با استناد به مصاحبه‌ی یک ماه پیش خبرگزاری ایسنا^۴ با وی

توجه قرار می‌دادند شاید کسانی در نیات آنان شک می‌کردند ولی وقتی اساس جنگ و دفاع مقدس را زیر سؤال می‌برند، از دوران سازندگی به عنوان دوران بازندگی نام می‌برند، بیست سال مدیریت انقلاب را یک‌جا دوران تاریک می‌نامند، چه جای شک در عنادورزی و کینه‌توزی هجمه‌کنندگان می‌گذارد؟... البته حقانیت انقلاب نشان داده است که دشمنان در کل از توطئه‌های خود به مقصود نهایی نایل نخواهند شد ولی ملت و کشور به واسطه‌ی لطمه خوردن سرباز فداکاری که در همه‌ی صحنه‌های انقلاب تمام توان و آبرو و حیثیت خود را صرف انقلاب و کشور نموده است، صدمات جبران‌ناپذیری باید متحمل شود و زمانی پی به آنچه که داشته است ببرد که ان‌شاءالله دیر نشده باشد.»

(مرتضی داستانی؛ هفته‌نامه پرتوسخن، ۲۵ خرداد ۱۳۷۹، ش ۳۳، ص ۷)

۱. قاسم روانبخش؛ هفته‌نامه‌ی پرتوسخن، ۲۹ مهر ۱۳۸۳، ش ۲۵۱، ص ۳

۲. قاسم روانبخش؛ پیشین؛ ۹ دی ۸۳، ص ۳۱

۳. ر.ک: قاسم روانبخش؛ پیشین، ۱۲ اسفند ۸۳، ص ۱

۴. این مصاحبه در تاریخ ۱۱ بهمن ماه ۱۳۸۳ در خبرگزاری ایسنا منتشر شده بود.

مدعی شد که تفکرات هاشمی در مسأله‌ی ولایت فقیه در تقابل با اندیشه‌های امام خمینی علیه السلام و نافی مشروعیت الهی ولی فقیه است. پرتوسخن در این مقاله، هاشمی را به نفی «انتصاب الهی فقیه» و جانب‌داری از «نظریه‌ی انتخاب»^۱ متهم کرد.

آیت‌الله هاشمی رفسنجانی اما در آخرین روزهای اسفند ماه ۱۳۸۳ در مصاحبه با سالنامه‌ی روزنامه شرق به تبیین دیدگاه خود درباره‌ی ولایت فقیه پرداخت.^۲

با اعلام رسمی نامزدی آیت‌الله هاشمی رفسنجانی در نهمین دوره از انتخابات ریاست جمهوری^۳ نقدهای هفته‌نامه‌ی پرتوسخن شکل دیگری به خود گرفت. این هفته‌نامه در حالی که همچنان بر عدم صلاحیت وی برای تصدی این مسئولیت تأکید می‌ورزید، در تاریخ ۱۸ خرداد ماه ۱۳۸۴^۴ به انتشار بخش‌هایی از یک سخنرانی در جمع اعضای کانون طلوع^۵ اقدام ورزید که در قسمتی از آن، دیدگاه هاشمی رفسنجانی نسبت به اصل ولایت فقیه «مصلحتی، بی‌ریشه و غیراصیل» ارزیابی شده بود.^۶ در همان ایام برخی گروه‌ها و جریان‌های سیاسی دیگر نیز به بازتولید بخشی از اتهاماتی که در ۲۷ سال گذشته از طریق رسانه‌های

۱. در این نظریه تنها ملاک مشروعیت در عصر غیبت، انتخاب مردمی است.

۲. سالنامه‌ی نوروزی روزنامه شرق، اسفند ۱۳۸۳.

۳. آیت‌الله هاشمی رفسنجانی در تاریخ ۲۰ اردیبهشت ۱۳۸۴ ضمن صدور بیانیه‌ای نامزدی خود را در انتخابات ریاست جمهوری اعلام کرد.

۴. در ایام تبلیغات رسمی انتخابات ریاست جمهوری نهم.

۵. کانون طلوع از جمله مجموعه‌های فرهنگی - تبلیغی وابسته به مؤسسه‌ی امام خمینی علیه السلام است.

۶. ر.ک: آیت‌الله مصباح یزدی؛ هفته‌نامه‌ی پرتوسخن، ۱۸ خرداد ۸۴، ص ۳.

بیگانه، اپوزیسیون داخلی و تندروهای جبهه‌ی دوم خرداد به هاشمی رفسنجانی نسبت داده شده بود، پرداختند. حجم این تخریب‌ها به حدی بود که رهبری انقلاب مدتی پس از اعلام نتایج انتخابات ریاست جمهوری^۱ در دیدار سالانه‌ی رییس و مسئولان قوه‌ی قضاییه که در تاریخ ۷ تیر ماه ۱۳۸۴ برگزار شد، خواستار شناسایی عوامل تخریب‌های صورت گرفته در این انتخابات شد. آیت‌الله خامنه‌ای در این باره گفت:

در خلال این انتخابات، برخی کارهایی انجام گرفت که بنده به عواملی که این کارها را انجام دادند، بدبینم؛ این تخریب‌هایی که صورت گرفت، بعضی از تخریب‌ها البته از روی بی‌توجهی بود؛ بعضی از آقایان و نامزدها یا طرفداران آنها با محاسباتی، حرف‌هایی نسبت به نظام زدند که واقع‌بینانه نبود؛ خیلی از مثبتات نظام، از کارهای بزرگ نظام، نادیده گرفته شد و سیاه‌نمایی شد و پیشرفت‌های عظیمی که به وسیله‌ی دولت‌ها در این سال‌ها به وجود آمده، نادیده گرفته شد؛ اینها از روی غفلت بود، لکن بعضی از این تخریب‌ها از روی غفلت نبود، تعدادی از نامزدهای انتخابات ریاست جمهوری مورد تخریب قرار گرفتند، تخریب‌های غیرمنصفانه و ناجوانمردانه؛ حتی شخصیت موجهی مثل آقای

۱. نهمین دوره از انتخابات ریاست جمهوری در دو مرحله برگزار شد. براساس اعلام ستاد انتخابات وزارت کشور اکبر هاشمی رفسنجانی با ۶۱۹۰۱۱۴ رأی و محمود احمدی‌نژاد با ۵۷۱۸۱۲۹ رأی به مرحله دوم انتخابات راه یافتند. مهدی کروبی ۵۰۷۳۸۰۰ رأی، محمدباقر قالیباف ۴۰۸۳۷۷۳ رأی، مصطفی معین ۴۰۷۵۰۴۹ رأی، علی اردشیر لاریجانی ۱۷۴۴۲۹۳ رأی و محسن مهرعلیزاده ۱۲۹۰۷۹۹ رأی را در این مرحله کسب کردند.

در مرحله‌ی دوم انتخابات نیز که یک هفته بعد برگزار شد، طبق اعلام ستاد انتخابات وزارت کشور، دکتر محمود احمدی‌نژاد با کسب ۱۷ میلیون و ۲۴۸ هزار و ۷۸۲ رأی موفق به کسب اکثریت آرای مأخوذه شد و آیت‌الله هاشمی رفسنجانی ۱۰ میلیون و ۴۶ هزار و ۷۰۱ رأی را از آن خود کرد.

هاشمی رفسنجانی که شخصیت محترم و باسابقه‌ای است، از دم این تخریب‌ها در امان نماند، این حادثه‌ی بدی بود. رحمت الهی را نباید با این گونه کارها آلوده کرد؛ با این که ما تأکید کرده بودیم، امروز چون گذشته است، من نصیحت می‌کنم؛ اما مسئولان قضایی و غیر قضایی، غیر از نصیحت، وظایف دیگر هم دارند؛ آنها عوامل این تخریب‌ها را تعقیب کنند و آنها را پیدا کنند. یک عده به طور مسلّم از روی جهالت و غفلت این کار را کردند، که البته فعل حرامی انجام گرفت.^۱

این سخنان اما باعث نشد تا مخالفان هاشمی که مدعی دفاع از ولایت فقیه بودند، دست از تخریب وی بردارند. برخی از آنها برای توجیه اقدامات خویش، عملکرد خود را از مصادیق روشن‌گری نامیده، بر صحت گفته‌ها و نوشته‌های پیشین خود تأکید ورزیدند.^۲

در ششم مهر ماه ۱۳۸۴ هفته‌نامه‌ی پرتوسخن، نامه‌ی سرگشاده‌ای منتسب به جمعی از فضلالی حوزه‌ی علمیه‌ی قم خطاب به آیت‌الله هاشمی رفسنجانی را در حالی منتشر کرد که حتی نام یک نفر در ذیل این نامه به چشم نمی‌خورد. در این نامه، هاشمی رفسنجانی به «نقی حاکمیت دینی»، «تضعیف رهبری نظام»، «تلاش جهت به دست گرفتن اختیارات رهبری» و... متهم شده بود.^۳ مهم‌ترین مستندات این نامه‌ی سرگشاده، بخش‌هایی از مصاحبه‌ی فصل‌نامه‌ی «کتاب نقد» با آیت‌الله هاشمی رفسنجانی در بهار ۱۳۸۱ (سه سال قبل از آن تاریخ) بود که روزنامه‌ی اعتماد در تاریخ ۲۷ آبان ۱۳۸۱ اقدام به بازنشر آن کرده بود.

۱. پایگاه اطلاع رسانی دفتر مقام معظم رهبری، ۷ تیر ۸۴.

۲. رک: هفته‌نامه‌ی پرتوسخن؛ ۲۹ تیر ماه ۱۳۸۴، ص ۸.

۳. جمعی از فضلالی حوزه‌ی علمیه‌ی قم؛ پیشین؛ ۶ مهر ۸۴، صص ۷، ۵، ۱.

مهم‌ترین اشکال منتقدان هاشمی در بکارگیری واژه‌ی «مشروعیت» از سوی وی برای تأثیر رأی مردم در شکل‌گیری حکومت بود. آنان گویا کاربرد این واژه را تنها در مقام تجلی اراده‌ی الهی در حقانیت یک حکومت جایز می‌دانستند.

هفته‌نامه‌ی پرتوسخن پس از انتشار نامه‌ی منتسب به جمعی از فضیلاي حوزه‌ی علمیه‌ی قم، مقالات و سخنرانی‌های متعددی را علیه هاشمی رفسنجانی منتشر کرد. در مجموع این مطالب، وی به صورت صریح یا ضمنی به اموری چون «تناسب فکری با آیت‌الله منتظری»^۱، «عدم اعتقاد به شرعی و الهی بودن حکومت»^۲، «عدم اعتقاد به لزوم تعیین حاکم از جانب خداوند»^۳، «تکرار حرف‌های منافقین»^۴ و «تضعیف موقعیت رهبری و ولایت فقیه»^۵ متهم شده بود.

نظام جمهوری اسلامی در آذرماه ۱۳۸۵ انتخابات دیگری را پیش‌رو داشت. چهارمین دوره‌ی انتخابات، «مجلس خبرگان رهبری» در ۲۴ آذرماه برگزار می‌شد و احتمال کاندیداتوری آیت‌الله هاشمی رفسنجانی در این انتخابات نیز وجود داشت لذا هفته‌نامه‌ی «پرتوسخن» در ۲۰ اردیبهشت ماه ۱۳۸۵ در قالب انتشار مقاله‌ای با عنوان «چه کسانی در لیست ملت نیستند؟»^۶ بار دیگر اما به صورت ضمنی خواستار رد صلاحیت هاشمی از سوی «شورای نگهبان» به دلایلی از جمله «عدم

۱. آیت‌الله مصباح یزدی، پیشین؛ ۷ دی ۸۴، ص ۸

۲. همان

۳. همان

۴. همان؛ پیشین، ۲۱ دی ۸۴، ص ۸

۵. همان؛ ۲۳ پیشین، فروردین ۸۵، ص ۸

۶. قاسم رواتبخش؛ پیشین، ۲۰ اردیبهشت ۸۵، شماره ۳۲۷

اعتقاد به اصل مترقی ولایت فقیه^۱ شد. این در حالی بود که نگارش مقالات و انتشار سخنرانی‌های متعدد علیه اندیشه‌ی سیاسی وی همچنان ادامه داشت.

در سالروز قیام ۱۵ خرداد ۱۳۴۲ تولیت آستانه‌ی مقدسه‌ی حضرت فاطمه‌ی معصومه علیها السلام از آیت‌الله هاشمی رفسنجانی دعوت کرد تا در پایان مراسم راهپیمایی که همه ساله به این مناسبت در قم برگزار می‌شود، سخنرانی کند. مخالفان هاشمی اما علاوه بر آن که بخش‌هایی از نامه‌ی منتسب به جمعی از فضلاء حوزه را در مسیر راهپیمایی پخش کردند^۲، در هنگامی که وی مشغول سخنرانی در حرم مطهر حضرت معصومه علیها السلام بود، از طریق تقاضای طرح پرسش‌هایی از وی به اخلال در این سخنرانی که به صورت مستقیم از شبکه‌ی سراسری سیما پخش می‌شد، روی آوردند. این اقدام با عکس‌العمل برخی دیگر از شرکت‌کنندگان در مراسم مواجه شد.^۳

دو هفته پس از این حادثه، آیت‌الله خامنه‌ای در جمع مسئولان نظام در ۲۹ خرداد ماه ۱۳۸۵ در مقام تبیین اصول‌گرایی گفت:

بعضی‌ها خیال می‌کنند وقتی ما می‌گوییم "اسلام" و "ایمان"، یعنی چشم‌هایمان را ببندیم، همه کس را نفی کنیم، در مقابل هر حرف و فکری با اخم فراوان وارد بشویم؛ مثل بعضی از این متحرف‌هایی که در افغانستان دیدید و امروز در مجموعه‌ی شبکه‌ی تروریستی عراق، خودشان را نشان می‌دهند و همه‌ی دنیای اسلام را خارج از اسلام می‌دانند! اخم‌ها در هم و چشم‌ها بسته است و شمشیرهای

۱. جمعی از فضلاء حوزه‌ی علمیه‌ی قم؛ پیشین؛ ۶ مهر ۸۴، صص ۵، ۷.

۲. این افراد توسط مقامات مسئول بازداشت شدند. پس از انتشار خبر بازداشت آنها آیت‌الله هاشمی رفسنجانی در نامه‌ای اعلام کرد که هیچ‌گونه شکایتی از آنها ندارد.

عریان را دور سرشان می‌چرخانند و ملت‌ها را به خاک و خون می‌کشند؛ آن روش، روش ما نیست. ایران اسلامی پرچم خودش را دارد. ما کسی مثل امام را با آن افکار نو، روشن و با آن نوآوری در همه‌ی بخش‌ها، حتی در فقه داریم؛ این که شما می‌بینید اسلامی که ایران اسلامی عرضه می‌کند، مثل قند در کام ملت‌ها شیرین می‌آید و همه‌جا پخش می‌شود، علتش این است... آزادی را نباید بد معنا کرد. آزادی یکی از بزرگ‌ترین نعمت‌های الهی است که یکی از شعیب آزاداندیشی است. بدون آزاداندیشی، این رشد اجتماعی، علمی، فکری و فلسفی امکان ندارد. در حوزه‌های علمی، دانشگاه و محیط‌های فرهنگی و مطبوعاتی، هو کردن کسی که حرف تازه‌ای می‌آورد، یکی از بزرگ‌ترین خطاهاست؛ بگذارید آزادانه فکر کنند. البته من فهم غلط از آزادی را تأیید نمی‌کنم؛ من باز گذاشتن دست دشمن را در داخل برای این که مرتباً گاز سمی تولید کند و در فضای فرهنگی یا سیاسی کشور بدمد، تأیید نمی‌کنم؛ من براندازی خاموش را - آن‌چنانی که خود آمریکایی‌ها گفتند و عواملشان چند سال قبل در اینجا سادگی و بی‌عقلی کردند و به زبان آوردند - بر نمی‌تابم و رد می‌کنم؛ اما توسعه‌ی آزادی و رها بودن میدان برای پرورش فکر و اندیشه و علم و فهم، ربطی به اینها ندارد. ظرافتی لازم است که آدم این دو منطقه را از همدیگر باز بشناسد و مرز این‌ها را معین بکند. آزادی و آزاداندیشی، یکی از مبانی اصلی اصول‌گرایی است.^۱

تنها دو هفته پس از سخنان رهبری، مخالفان سیاسی هاشمی، اقدام به انتشار پرسش‌نامه‌ای با عنوان «رنجنامه‌ی جمعی از طلاب خطاب به آقای هاشمی رفسنجانی» کردند.

۱. پایگاه اطلاع رسانی دفتر مقام معظم رهبری، جلسه با مسئولان نظام، ۲۹ خرداد ۱۳۸۵

در این پرسش‌نامه که ابتدا در هفته‌نامه‌ی همت منتشر شد، درباره‌ی مسایلی چون «مشروعیت ولایت فقیه»، «رهبری شورایی»، «تفاوت دیه‌ی زن و مرد»، «حکم سَابَ النَّبِيِّ ﷺ»، «فعاییت‌ها و اعضای مرکز تحقیقات استراتژیک» و «شایعات مالی درباره‌ی آیت‌الله هاشمی رفسنجانی و خانواده‌ی وی» سؤال شده بود.^۱

دفتر آیت‌الله هاشمی رفسنجانی قریب به یک ماه بعد، در دهم مرداد ۱۳۸۵ اقدام به انتشار پاسخ پرسش‌های مطرح در این رنجامه کرد. در این جوابیه که با عنوان «نامه‌ی دفتر هاشمی رفسنجانی به طلاب حوزه‌های علمیه‌ی سراسر کشور» و با امضای محسن هاشمی^۲ منتشر شد بر «جایگاه مردم در نظام اسلامی» تأکید شده، موضوع «شورای فقهی» و تفاوت آن با «رهبری شورایی» تبیین گشته، بر حکم اسلام در مورد «سَابَ النَّبِيِّ ﷺ»^۳ و «تفاوت دیه‌ی زن و مرد» و البته توجه دین مبین اسلام به «حقوق زنان» تأکید شده، به شبهات مربوط به «مرکز تحقیقات استراتژیک» و «مسایل مالی خانواده‌ی هاشمی» پاسخ داده شده بود.^۴

پاسخ دفتر آیت‌الله هاشمی رفسنجانی گرچه در برخی از زمینه‌ها راه‌گشا بود اما نوع نگارش نامه - خصوصاً مورد خطاب قرار دادن طلاب سراسر کشور - باعث شد که جمعی دیگر از طلاب - که آنان نیز از ذکر نام خود خودداری ورزیدند - در نوزدهم مرداد ماه ۱۳۸۵ در دفاع از هاشمی رفسنجانی و انتقاد از دفتر وی و البته مخالفت با نامه‌ی منسوب

۱. ر.ک: هفته‌نامه همت، ۱۳ تیر ۱۳۸۵.

۲. فرزند و مسئول وقت دفتر آیت‌الله هاشمی رفسنجانی

۳. توهین‌کننده به پیامبر ﷺ

۴. ر.ک: روزنامه جمهوری اسلامی ۱۱ مرداد ۱۳۸۵.

به جمعی از طلاب حوزه‌ی علمیه‌ی قم، «رنجنامه‌ای دیگر» را منتشر کنند. آنها ضمن تمجید از شخصیت آیت‌الله هاشمی رفسنجانی از دفتر او به‌خاطر مورد خطاب قرار دادن طلاب سراسر کشور گلایه کردند.^۱

پس از آن، هفته‌نامه‌ی پرتوسخن در تاریخ ۲۵ مرداد ۱۳۸۵ در سرمقاله‌ی خود با عنوان «خطای استراتژیک در منشأ مشروعیت نظام اسلامی» بار دیگر با استناد به جوابیه‌ی هاشمی، او را به «اصرار بر زمینی و غیرمتافیزیکی دانستن ولایت فقیه»، «تضاد با مواضع امام خمینی علیه‌السلام» و تردید در «منصوب بودن ولی فقیه از جانب امام معصوم علیه‌السلام» و «منشأ مشروعیت نظام اسلامی» متهم کرد.^۲

سه روز بعد نیز، متن دیگری با عنوان «پاسخ جمعی از طلاب و فضلاء حوزه‌ی علمیه به نامه‌ی دفتر هاشمی رفسنجانی» در برخی از سایت‌های اینترنتی منتشر شد.^۳ نویسندگان این متن نیز تلاش کردند، تأکید دفتر هاشمی بر «متافیزیکی نبودن شخص ولی فقیه» را به معنای «متافیزیکی نبودن اصل ولایت فقیه» جلوه داده، از این رهگذر ادعای خود مبنی بر «نفی مشروعیت آسمانی ولی فقیه از منظر هاشمی رفسنجانی» را اثبات کنند. اما آنچه بیش از هر چیز پاسخ طلاب به نامه‌ی دفتر هاشمی را برجسته کرد، انتساب برخی از شرکت‌ها و مؤسسات اقتصادی به او و خانواده‌اش بود.

انتشار پاسخ طلاب به نامه‌ی دفتر هاشمی «تکذیب‌های اقتصادی»

۱. ر.ک: روزنامه جمهوری اسلامی، ۱۹ مرداد ۱۳۸۵

۲. ر.ک: قاسم روان‌بخش؛ هفته‌نامه‌ی پرتوسخن، ۲۵ مرداد ۱۳۸۵، ش ۳۴۱، ص ۱

۳. هفته‌نامه‌ی پرتوسخن نیز متن این نامه به استثنای بخش‌های مربوط به اتهامات مالی را در تاریخ ۱ شهریور ۱۳۸۵، در صفحات ۱ و ۸ از شماره ۳۴۲ خود منتشر کرد.

شرکت‌ها و مؤسسات مذکور را به دنبال داشت. آنها یکی پس از دیگری با انتشار اطلاعیه‌هایی هرگونه انتساب مالی خود به این خانواده‌ی را تکذیب کرده، به معرفی خویش پرداختند.^۱

آیت‌الله خامنه‌ای نیز در اولین دیدار رسمی‌یی که پس از این جریان با رئیس و کارکنان قوه‌ی قضاییه داشت، بر وظیفه‌ی این قوه در برخورد با کسانی که امنیت حیثیتی افراد را به خطر می‌اندازند، تأکید کرده، گفت: در جامعه‌ی اسلامی، حیثیت افراد نباید مورد تلاعب دست افرادی قرار بگیرد که هیچ احساس مسئولیتی نمی‌کنند. دستگاه‌ها باید برخورد کنند. آبروی افراد را بردن، اتهام به افراد وارد کردن، اشخاص را بدون دلیل - از مسئول و غیرمسئول - زیر سؤال بردن، درباره‌ی آنها شایعه ایجاد کردن، چیزی است بر خلاف احکام اسلامی؛ بر خلاف شرع اسلامی است؛ بر خلاف رویه‌ی اسلامی است. فرض بفرمایید به یک نفر تهمت سوءاستفاده‌ی مالی بزنند، که تا او بیاید ثابت بکند چنین چیزی نبوده، زمان زیادی صرف خواهد شد. این چیزها؛ امنیت حیثیتی در جامعه‌ی اسلامی، امنیت

۱. مؤسسه‌ی خیریه‌ی مولی‌الموحدين علیه السلام کرمان ضمن صدور اطلاعیه‌ای درباره‌ی این مؤسسه و طرح‌ها و شرکت‌های وابسته به آن از جمله «هواپیمایی ماهان»، «خودروسازی کرمان»، «ارگ بم» و... هرگونه وابستگی به خانواده‌ی هاشمی را تکذیب کرد. (رک: روزنامه‌ی اطلاعات، ۲۹ مرداد ۱۳۸۵، ص ۹)
شرکت صنعتی دریایی ایران (صدرا) و شرکت مهندسی و ساخت تأسیسات دریایی ایران نیز از دیگر مراکز و مؤسساتی بودند که هرگونه وابستگی خویش به خانواده‌ی هاشمی رفسنجانی را تکذیب کردند.

(رک: روزنامه جمهوری اسلامی، مورخ ۱۱ شهریور ۱۳۸۵)
شرکت تعاونی تولیدکنندگان پسته‌ی رفسنجان از دیگر شرکت‌هایی بود که به اقدامی مشابه روی آورد. (رک: همان؛ ۱۲ شهریور ۱۳۸۵)
دانشگاه ولی‌عصر رفسنجان نیز ضمن صدور تکذیبیه‌ای درباره‌ی مراکز وابسته به خود از جمله «مرکز اسناد، کتابخانه و موزه ریاست جمهوری» توضیح داد. (همان)

آبرویی، مسأله‌ی مهمی است و باید به آن توجه بشود. قوه‌ی قضاییه در این زمینه و در استقرار این امنیت نقش دارد. در همه‌جا نقش قوه‌ی قضاییه این است که با متخلف، برابر قانون برخورد کند. کسی که تخلف کرد، بر حسب قانون، متخلف سر جای خود نشانده شود، که اینها همه در ساخت نظام اسلامی و در زندگی صحیح و در رسیدن به اهداف جمهوری اسلامی نقش‌های بسیار مهمی دارند.^۱

چنان‌که اشاره شد، پاسخ دفتر هاشمی به نامه‌ی جمعی از طلاب، گرچه در برخی از زمینه‌ها راه‌گشا بود اما متأسفانه در متن آن به جای حل اختلاف مربوط به واژه‌ی «مشروعیت» تنها بر اهمیت رأی مردم تأکید شده بود. لذا اینجانب در قالب نگارش مقاله‌ای با عنوان «هاشمی رفسنجانی و مشروعیت آسمانی فقه» به تبیین اندیشه‌ی سیاسی وی در مسأله‌ی مذکور پرداختم. در این مقاله نشان داده شد که قضاوت‌های مخالفان درباره‌ی اندیشه‌ی سیاسی هاشمی رفسنجانی غالباً مستند به نقل قول‌های تحریف یا تقطیع شده است. متن این مقاله پیش از انتشار از سوی روزنامه‌ی جمهوری اسلامی در اختیار آیت‌الله هاشمی رفسنجانی قرار گرفت و پس از تأیید وی منتشر شد.

انتشار مقاله‌ی مذکور در روزنامه‌ی «جمهوری اسلامی» اتفاقاً با انتشار سخنان آیت‌الله خامنه‌ای در دیدار با اعضای مجلس خبرگان رهبری مصادف شد.^۲ ایشان در تاریخ ۹ شهریور ماه ۱۳۸۵ ضمن انتقاد از

۱. پایگاه اطلاع رسانی دفتر مقام معظم رهبری، دیدار با رییس و مسئولان قوه قضاییه، ۷ تیرماه ۱۳۸۶

۲. این مقاله و سخنان مقام معظم رهبری هر دو در تاریخ ۱۱ شهریور ماه ۱۳۸۵ در روزنامه‌ی جمهوری اسلامی منتشر شد.

تخریب شخصیت‌های نظام فرمودند:

من نکته‌ای را که می‌خواهم عرض بکنم، این نگرانی و دغدغه‌ای است که بنده به مناسبت حضور موسم انتخابات در کشور ما، از تخریب‌ها دارم. متأسفانه چند وقتی است که رایج شده؛ من حقیقتاً از این جهت‌گیری‌یی که در گوشه و کنار مشاهده می‌شود، نگرانم. نه اینکه حالا افراد زیاد هم هستند، نه، عده‌ی کمی هستند؛ متنها همان تحرک عده‌ی کم، فضای جامعه را خراب می‌کند؛ مثل یک جمعیت هزار نفری یا دوهزار نفری که یک جا نشسته‌اند، پنج، شش نفر هم دچار سرماخوردگی و سرفه‌اند و دائم سرفه می‌کنند؛ این کار فضای مجلس را خراب می‌کند؛ واقعاً این‌طوری است. متأسفانه عده‌ای با انگیزه‌های گوناگون، تا فصل انتخابات می‌شود، تخریب‌هایشان هم از همان نزدیکی انتخابات شروع می‌شود. حالا بعضی با انگیزه‌های سیاسی و بعضی با انگیزه‌های حتی دینی اشخاص - چهره‌های سیاسی، چهره‌های دینی، چهره‌های انقلابی، موجهین حوزه‌های علمیه و حتی محترمین از علما و روحانیون - را مورد تخریب قرار می‌دهند. این چه کاری است؟! این نه منطق شرعی دارد و نه منطق عقلایی؛ نه شرع با این کار موافق است، نه عقل. اگر واقعاً انسان از یک جهت‌گیری‌ای که خیال می‌کند فلان کس یا فلان کسان در آن جهت‌گیری هستند، ناراضی است، راهش تخریب و اهانت به اشخاص نیست، راهش اسم آوردن از این و آن نیست، راهش تبیین است. از اول، حرکت انقلاب بر اساس تبیین به وجود آمد و حقایق تبیین شد. وقتی انسان یک جایی روشنایی را معرفی کرد، تاریکی به خودی خود معرفی خواهد شد. عیبی ندارد تاریکی را هم معین کنند. اسم آوردن از اشخاص، تخریب کردن چهره‌های محترم و موجه، منطق عقلی ندارد. اگر کسانی هدفشان این است که می‌خواهند یک خط انحرافی را کور و خراب کنند، راهش این نیست؛ این، آن مقصود را حاصل نمی‌کند. از نظر شرعی هم که

معلوم است. این طور کارها عادتاً خالی از افتراء ناخواسته، دروغ ناخواسته و قول به غیر علم ناخواسته، نیست. قرآن به ما می گوید: ﴿لَوْ لَا إِذْ سَمِعْتُمُوهُ ظَنَّ الْمُؤْمِنُونَ وَالْمُؤْمِنَاتُ بِأَنفُسِهِمْ خَيْرًا وَقَالُوا هَذَا إِفْكٌ مُّبِينٌ﴾؛ چرا به هم حسن ظن ندارید؟ چرا حمل بر صحت نمی کنید؟ خوب شما کسی را قبول ندارید، آن اثری را که بر قبول داشتن مترتب می شود، مترتب نکنید؛ اما این که انسان بیاید دست به تخریب بزند، این بسیار کار بدی است... مراقب باشند انتخابات را - بخصوص انتخابات خبرگان را - با فضای تخریب و مخدوش کردن چهره‌ی افراد، متهم کردن اشخاص - چه در حوزه‌های علمیه، چه در تهران، چه در شهرستان‌ها - آلوده نکنند. این از جمله‌ی چیزهایی است که همه باید به آن توجه کنند و به آن اهمیت بدهند.^۲

پس از این سخنان هفته‌نامه‌ی پرتوسخن در تاریخ ۱۵ شهریور ۱۳۸۵ و در اولین شماره‌ی خود پس از سخنان رهبری، در قالب مقاله‌ای با عنوان «تخریب نه، روشنگری آری!»^۳ تلاش کرد تا عملکرد تخریبی خود را با عنوان «روشنگری» توجیه کند. این هفته‌نامه در عین حال نوشت:

به حکم مقام معظم رهبری تکلیف خود می‌دانیم که در ایام انتخابات همچون گذشته [!] در نقدها از ذکر نام نامزدهای احتمالی پرهیزیم و به روشن‌گری و تبیین خطوط انحرافی آن‌ها بسنده کنیم؛ هرچند دیگران این اصل را نادیده گرفته، سبیل اتهام‌ها و تخریب‌ها را علیه شخصیت آیت‌الله مصباح و دیگر علمای بزرگ جاری سازند.^۴

۱. نور: ۱۲

۲. پایگاه اطلاع رسانی دفتر مقام معظم رهبری، سخنرانی در جمع اعضای مجلس

خبرگان رهبری؛ ۹ شهریور ۱۳۸۵

۳. قاسم روانبخش، هفته‌نامه‌ی پرتوسخن، ۱۵ شهریور ۱۳۸۵

۴. هفته‌نامه‌ی پرتوسخن، ۱۵ شهریور ۱۳۸۵، ش ۳۴۴، ص ۱

در ۲۴ شهریور ۱۳۸۵ اعضای حزب اعتدال و توسعه در کنگره‌ی خود گرد هم آمدند تا به سخنان آیت‌الله هاشمی رفسنجانی گوش فرا دهند. هاشمی رفسنجانی در این سخنرانی بار دیگر دیدگاه خویش درباره‌ی ولایت فقیه را تبیین کرد.^۱

هفته‌نامه‌ی پرتوسخن اما علی‌رغم صراحتی که در این سخنان وجود داشت، مقاله‌ی مفصل دیگری با عنوان «نقش مردم بسیار مهم است اما مشروعیت از ناحیه‌ی شارع مقدس تأمین می‌شود.» را در نقد سخنان وی در کنگره‌ی حزب اعتدال و توسعه منتشر کرد؛ در بخشی از مقاله‌ی مذکور ضمن اشاره به مقاله‌ی اینجانب^۲ ادعا شده بود که این مقاله در صدد اثبات همفکری آیت‌الله هاشمی رفسنجانی و آیت‌الله منتظری درباره‌ی منشأ مشروعیت حکومت است!^۳ این ادعا با واکنش اینجانب در قالب ارسال تکذیبیه‌ای برای هفته‌نامه‌ی مذکور مواجه شد.

ثبت‌نام نامزدهای شرکت در چهارمین دوره‌ی انتخابات مجلس خبرگان رهبری در حالی از سیزدهم مهرماه ۱۳۸۵ آغاز شد که همچنان فضای تخریب شخصیت‌ها از سوی دو جناح سیاسی کشور ادامه داشت؛ لذا آیت‌الله خامنه‌ای در هجدهم همان ماه در دیدار با مسئولان نظام مجدداً به انتقاد از تخریب‌های صورت گرفته نسبت به شخصیت‌ها

۱. سایت مجمع تشخیص مصلحت نظام: ۲۴ شهریور ۱۳۸۵ و روزنامه‌ی کارگزاران: ۲۵ شهریور ۱۳۸۵

۲. روزنامه‌ی جمهوری اسلامی، ۱۱ شهریور ۱۳۸۵

۳. محمود دهقانی، هفته‌نامه‌ی پرتوسخن، ۲۹ شهریور ۱۳۸۵، شماره ۳۴۶، ص ۱

پرداختند. ایشان در این باره فرمودند:

بعضی فضای انتخابات را خراب می‌کنند؛ تخریب کردن، اهانت کردن و خُرد کردن شخصیت‌های گوناگون، همه بر خلاف اقتضای سلامت انتخابات است. هم مطبوعات، هم رادیو و تلویزیون، هم کسانی که به ابزارهای گوناگون ارتباط جمعی دیگری مجهز هستند - رایانه‌ها و شیوه‌های رایانه‌ای - هم کسانی که یک منبری برای سخن گفتن دارند؛ مثل خطبای جمعه و نمایندگان مجلس شورای اسلامی؛ همه توجه داشته باشند که تخریب، فضای انتخابات را خراب می‌کند. شما از آن کسی که به او علاقه‌مندید، دفاع کنید؛ هیچ مانعی ندارد؛ اما به آن کسی که رقیب اوست، مطلقاً حمله نکنید؛ تخریب نکنید. این تخریب و این حرف‌زدن‌ها و اهانت کردن‌ها، نه حجیت دارد برای مستمعان، و نه جایز است؛ به خاطر این که فضا را خراب می‌کند. بنابراین مسئله‌ی حفظ سلامت خود انتخابات و حفظ سلامت فضای انتخابات، خیلی مهم است.^۱

آیت‌الله هاشمی رفسنجانی پس از سخنان رهبری، علی‌رغم تصمیم قبلی خویش مبنی بر عدم کاندیداتوری در چهارمین دوره‌ی انتخابات مجلس خبرگان^۲ بنا به توصیه‌ی ایشان^۳ در آخرین روز از مهلت ثبت‌نام یعنی در

۱. پایگاه اطلاع رسانی دفتر مقام معظم رهبری، دیدار مسئولان نظام: ۱۸ مهر ۱۳۸۵

۲. استدلال آیت‌الله هاشمی رفسنجانی برای کاندید شدن در چهارمین دوره‌ی انتخابات خبرگان رهبری آن بود که اولاً؛ ترکیب این مجلس تغییر چندانی نخواهد کرد، ثانیاً؛ بهانه‌ای برای تخریب شخصیت وی و در نتیجه آلودن فضای سیاسی کشور توسط مخالفان وجود نخواهد داشت.

۳. آیت‌الله هاشمی رفسنجانی در گفتگو با حجت الاسلام والمسلمین زادسر می‌گوید: «بنده بنا به دلایل محکمی که داشتم، با نامزد شدن خودم برای مجلس خبرگان رهبری، مخالف بودم، مقام معظم رهبری از من توضیح خواست و دلایل مرا نپذیرفت و به من امر کردند که باید ثبت نام کنید و اضافه کردند که نام‌نویسی شما در انتخابات مجلس خبرگان یک تکلیف الهی است و واجب. گفتم من که بر خودم

نوزدهم مهرماه ۸۵ در این انتخابات نام‌نویسی کرد. مقام معظم رهبری نیز مجدداً در دوم آبان ماه ۱۳۸۵ به انتقاد از تخریب‌های انتخاباتی پرداخت.^۱ در حالی که جامعه‌ی مدرسین حوزه‌ی علمیه‌ی قم و جامعه‌ی روحانیت مبارز تهران در حال تهیه‌ی لیست انتخاباتی خود بودند و از حمایت هم‌زمان خویش از کاندیداتوری آیت‌الله مصباح یزدی و آیت‌الله هاشمی رفسنجانی خبر می‌دادند،^۲ هفته‌نامه‌ی پرتوسخن مصاحبه‌ای را با آیت‌الله مصباح یزدی ترتیب داد که طی آن حجّت لیست‌های انتخاباتی رد شده بود.^۳

علی‌رغم اعلام عدم حجّت لیست‌های انتخاباتی از سوی آیت‌الله مصباح، دبیر سیاسی هفته‌نامه‌ی پرتوسخن در تاریخ ۶ آبان ۱۳۸۵ از تشکیل ستادهایی با عنوان «نخبگان حوزه و دانشگاه» متشکل از دانشگاهیان

واجب نمی‌دانم، شما که واجب می‌دانید، تهیه‌ی مقدمات آن نیز بر شما واجب است. مقدمات مورد نظر را گفتم که ایشان پذیرفتند و عملی کردند و من هم نامزد شدم.» (وب سایت علی رادسر جبرفتی، ۲۶ فروردین ۸۸)

۱. پایگاه اطلاع رسانی دفتر مقام معظم رهبری، خطبه‌های نماز عید فطر: ۲ آبان ۱۳۸۵
۲. در تمام دوره‌هایی که این دو شخصیت، کاندیدای شرکت در انتخابات مجلس خبرگان بوده‌اند نام آنها در لیست انتخاباتی این دو جامعه‌ی حوزوی قرار داشته است.
۳. آیت‌الله مصباح در پاسخ به پرسش هفته‌نامه‌ی پرتوسخن گفته بودند: «به نظر بنده اصولاً هیچ‌کدام از این لیست‌های انتخاباتی حجت شرعی ندارد. فرضاً اگر انسان بداند شخصی در این لیست‌ها صلاحیت ندارد، صرف‌بودن نامش در لیست برای او حجت نمی‌شود؛ از سوی دیگر اگر دادن لیست‌ها از طرف اشخاص و گروه‌های مورد اعتماد، موجب "ظنّ نوعی" هم بشود، در صورت تعارض، این "ظنّ نوعی" هم حاصل نمی‌شود. هر کس باید تحقیق کند فرد صالح را برای خبرگان شناسایی کند و به او رأی بدهد و با وجود صالحان متعدد باید اصلح آنها را انتخاب کرد تا پیش خدا حجت داشته باشد. بنابراین ما هم اگر لیستی بدهیم برای کسی حجت شرعی نمی‌آورد مگر اینکه با اظهارنظر ما اطمینان برای او حاصل شود. به هر حال ما در صدد دادن لیست نیستیم.» (هفته‌نامه‌ی پرتوسخن، ۲۲ شهریور ۱۳۸۵، ص ۱)

و حوزویان و ارانه‌ی لیستی متفاوت از لیست جامعه‌ی مدرسین خبر داد.^۱ وی در عین حال اعلام کرد: «البته به قول آیت‌الله مصباح یزدی، لیست انتخاباتی برای کسی حجت شرعی نمی‌آورد!»^۲ او در پاسخ به این پرسش که افراد شاخص این فهرست کدامند؟ از قطعیت عدم حضور آقای هاشمی و برخی دیگر از شخصیت‌ها در این لیست خبر داد.^۳

در همان ایام فصلنامه‌ی حکومت اسلامی^۴ مصاحبه‌ای را با آیت‌الله هاشمی رفسنجانی درباره‌ی ولایت فقیه، مجلس خبرگان، مشروعیت و عملکرد این نهاد منتشر کرد.^۵ انتظار می‌رفت که این مصاحبه به نزاع طولانی درباره‌ی مشروعیت ولایت فقیه از نگاه آیت‌الله هاشمی رفسنجانی پایان دهد. اما فصلنامه‌ی فرهنگ پویا از دیگر نشریات وابسته به مؤسسه‌ی امام خمینی (ره) در آذر ماه ۱۳۸۵ مقاله‌ای را با عنوان «فاصله تا

۱. خبرگزاری ایسنا، کد خبر: ۸۵۰۸-۰۱۸۹۵

۲. همان

۳. همان

چندی بعد شورای مرکزی ستاد نخبگان حوزه و دانشگاه خبر دیدار خود با آیت‌الله مصباح یزدی و رهنمودهای ایشان به این ستاد را منتشر کردند. در خبری که از این جلسه منتشر شد چنین آمده بود: «آیت‌الله مصباح کاندیداهای انتخابات خبرگان را به سه گروه تقسیم کرده و گفتند: یک دسته کسانی هستند که شما به صلاحیتشان اطمینان کامل دارید، دسته دیگر کسانی هستند که شما شناختی نسبت به آن‌ها ندارید و دسته آخر کسانی هستند که به عدم صلاحیت آن‌ها اعتقاد دارید. بنابراین اگر به دنبال انجام تکلیف هستید فقط کسانی را که صالح می‌دانید در فهرست انتخابی قرار دهید و اگر قصد کار سیاسی دارید باید فهرست ۱۶ نفره برای تهران ببندید.»

۴. ارگان رسمی مجلس خبرگان رهبری

۵. فصلنامه‌ی حکومت اسلامی، ش ۴۰، تابستان ۱۳۸۵ و ش ۴۱ پاییز ۱۳۸۵

۶. فصل‌نامه‌ی فرهنگ پویا به صاحب امتیازی حجت‌الاسلام والمسلمین مجتبی مصباح، مدیر مسئولی حجت‌الاسلام والمسلمین سید احمد رهنمایی و سردبیری

کجاست؟ از زمین تا آسمان!»^۱ منتشر کرده، در ضمن آن به انتقاد از نگرش آیت‌الله هاشمی رفسنجانی به مسأله‌ی ولایت فقیه پرداخت.

هفته‌نامه‌ی پرتوسخن نیز با استناد به مصاحبه‌ی فصلنامه‌ی حکومت اسلامی در تاریخ ۸ آذر ۱۳۸۵ دو مقاله با عناوین «همه باید از اصل مشروعیت الهی ولایت فقیه دفاع کنیم»^۲ و «طرح زمینی بودن ولایت فقیه آب به آسیاب دشمن ریختن است»^۳ را منتشر کرد و در تاریخ ۱۵ آذر ماه به انتشار مقاله‌ای دیگر با عنوان «انتصاب یا انتخاب»^۴ پرداخت. در این مقالات بار دیگر آیت‌الله هاشمی رفسنجانی به «نفی انتصاب الهی فقیه»، «دفاع از نظریه‌ی انتخاب» و «مخالفت با اصل ولایت فقیه» متهم شده بود.

آیت‌الله هاشمی رفسنجانی اما در دیدار با جمعی از روحانیون شهر ری در هفدهم آذرماه ۸۵ در دفاع از اصل ولایت فقیه و چگونگی قرار گرفتن آن در قانون اساسی، سخنانی را بیان کرد.^۵

در حالی که رقابت‌های انتخاباتی به روزهای اوج خود نزدیک می‌شد، جامعه‌ی مدرسین حوزه‌ی علمیه‌ی قم و جامعه‌ی روحانیت مبارز تهران لیست مشترک ۱۶ نفره‌ی خود برای استان تهران^۶ همراه

حسن طاهری از شهریور ماه ۱۳۸۵ انتشار خود را آغاز کرد. این نشریه پیش از آن، ۹ پیش‌شماره منتشر کرده بود. فرهنگ پویا در شناسنامه‌ی خود به عنوان نشریه دانشجویی دفتر پژوهش‌های فرهنگی معرفی شده است. سردبیری این نشریه را هم‌اکنون حسن ابراهیم‌زاده بر عهده دارد.

۱. حسن طاهری، فصل‌نامه‌ی فرهنگ پویا، آذرماه ۱۳۸۵، ص ۴۳

۲. علی شیرازی، هفته‌نامه‌ی پرتوسخن، ۸ آذر ۱۳۸۵، ص ۱ و ۳

۳. قاسم روانبخش، پیشین، ۸ آذر ۱۳۸۵، ص ۱ و ۳

۴. احمد ابوترابی، همان؛ ۱۵ آذر ۸۵، ص ۷

۵. خبرگزاری ایستا، ۱۷ آذر ۱۳۸۵، کد خبر: ۰۹۵۵۴-۸۵۰۹

۶. نامزدهای مورد حمایت این دو جامعه که جبهه پیروان خط امام و رهبری نیز حمایت

با نامزدهای این دو تشکل را برای سراسر کشور منتشر کردند. پس از آن، ستاد انتخاباتی موسوم به «نخبگان حوزه و دانشگاه» نیز لیست ۱۱ نفره‌ای را برای استان تهران منتشر کرد.^۱ علاوه بر این دو لیست، برخی دیگر از گروه‌های اصول‌گرا و اصلاح‌طلب از قبیل ائتلاف «خبرگان و کارآمدی»،^۲ ائتلاف «اصول‌گرایی و کارآمدی»،^۳ ائتلاف

خویش را از آنها اعلام کرده بودند، عبارت بود از حضرات آیات و حجج اسلام علی مشکینی، اکبر هاشمی رفسنجانی، محمد یزدی، احمد جنتی، سیدمحسن خرازی، رضا استادی، محمد امامی کاشانی، محمدتقی مصباح یزدی، محمد محمدی گیلانی، غلامرضا رضوانی، محمدباقر باقری کنی، قربانعلی درّی نجف‌آبادی، عبدالنبی نمازی، حسن روحانی، غلامرضا مصباحی‌مقدم و محسن کازرونی.

۱. مهم‌ترین ویژگی این لیست حذف حضرات آیات هاشمی رفسنجانی و امامی کاشانی و حجج اسلام والمسلمین حسن روحانی، درّی نجف‌آبادی، غلامرضا رضوانی، محمدباقر باقری کنی، غلامرضا مصباحی‌مقدم و محسن کازرونی از لیست جامعین و افزودن نام آیت‌الله خوشوقت (از اساتید اخلاق تهران) و حجج اسلام والمسلمین علی مؤمن‌پور و عباس علی اختری بود. (روزنامه‌ی کیهان، ۱۲ آذر ۱۳۸۵)

۲. این ائتلاف که با شعارهایی چون مستقل، آزاداندیش، پویا و نواندیش اعلام وجود کرده و سخنگویی آن را محسن اسماعیلی بر عهده داشت از حجج اسلام مهدی هادوی تهرانی، محسن قمی، سیدابوالحسن نواب، سیدعباس قائم مقامی، فاضل گلپایگانی و آقای محسن اسماعیلی تشکیل شده بود.

۳. این ائتلاف با مشارکت ۹ مجموعه و تشکل انتخاباتی شامل «خبرگان و کارآمدی»، «خدمت‌گزاران مستقل ایران اسلامی»، «اصول‌گرایان اصلاح طلب»، «حزب سبز ایران»، «جمعیت نیک اندیشان»، «جهادگران انقلاب اسلامی»، «آبادگران جهادی»، «جبهه نسل سوم» و «جامعه نواندیشان ایران» به سخنگویی آقای رضا طلایی‌نیک شکل گرفته بود. اسامی کاندیداهای مورد حمایت این ائتلاف در انتخابات خبرگان عبارت بود از حضرات آیات و حجج اسلام علی مشکینی، اکبر هاشمی رفسنجانی، محمد امامی کاشانی، سیدمحسن خرازی، عباس قائم مقامی، محمد یزدی، احمد جنتی، مهدی هادوی تهرانی، محمدتقی مصباح یزدی، محسن اسماعیلی، محسن قمی، رضا استادی، سیدابوالحسن نواب، محمدحسن زالی (فاضل گلپایگانی)، قربانعلی درّی نجف‌آبادی و حسن روحانی.

«اصلاح طلبان»^۱، «حزب اعتدال و توسعه»^۲، «حزب اعتماد ملی»^۳، «جنبش اعتدال‌گرایان»^۴، «جمعیت زنان جمهوری اسلامی ایران»^۵ و

۱. فهرست مزبور شامل برخی از گروه‌های اصلاح طلب از جمله «حزب اسلامی کار»، «حزب کارگزاران سازندگی»، «خانه‌ی کارگر» و «حزب جوانان ایران اسلامی» بود. نامزدهای مورد حمایت این ائتلاف نیز عبارت بود از حضرات آیات و حجج اسلام اکبر هاشمی رفسنجانی، علی مؤمن‌پور، رضا استادی‌مقدم، سیدمحسن آقامیرمحمدعلی (خرازی)، سیدمحسن موسوی تبریزی، محمدرضا توسلی، حسن روحانی، محمدباقر باقری‌کنی، هاشم هاشم‌زاده هریسی، غلامرضا رضوانی، قربان‌علی درّی نجف‌آبادی و محسن قمی.

۲. این حزب به دبیر کلی دکتر محمدباقر نوبخت از نامزدی حضرات آیات و حجج اسلام هاشمی رفسنجانی، روحانی، مشکینی، امامی کاشانی، توسلی، محمدی گیلانی، قمی، درّی نجف‌آبادی، خرازی، استادی‌مقدم، رضوانی، جنتی، هاشم‌زاده هریسی، کاررونی، حسینی قائم مقام و نواب حمایت می‌کرد.

۳. این حزب به دبیر کلی حجة الاسلام والمسلمین مهدی کروبی و سخنگوی اسماعیل گرامی‌مقدم از کاندیداتوری حضرات آیات و حجج اسلام هاشمی رفسنجانی، حسن روحانی، علی مشکینی، محمدی گیلانی، محسن قمی، هاشم هاشم‌زاده هریسی، محسن خرازی، محسن اسماعیلی، باقری‌کنی، موسوی تبریزی، هاشم بطحایی، محمدامین سبزواری، هادوی‌مقدم، سیدعباس حسینی قائم‌مقامی، محسن کاررونی و فاضل گلپایگانی حمایت می‌کرد.

۴. نامزدهای معرفی شده از سوی این جنبش عبارت بود از حضرات آیات و حجج اسلام هاشمی رفسنجانی، حسن روحانی، علی مشکینی، محمد محمدی گیلانی، محسن قمی، هاشم هاشم‌زاده هریسی، سید محسن خرازی، محمدباقر باقری‌کنی، سید محسن موسوی تبریزی، سید عباس حسینی قائم‌مقامی، محسن کاررونی، رضا استادی، سیدابوالحسن نواب، قربانعلی درّی نجف‌آبادی، محمد امامی کاشانی و محمدرضا توسلی.

۵. نامزدهای معرفی شده از سوی این جمعیت عبارت بود از حضرات آیات و حجج اسلام هاشمی رفسنجانی، حسن روحانی، محسن قمی، هاشم هاشم‌زاده هریسی، سیدمحسن آقامیرمحمدعلی (خرازی)، قربانعلی درّی نجف‌آبادی، محمدآقا اسماعیلی (امامی کاشانی)، محمدرضا توسلی، غلامرضا رضوانی، سید علی‌اکبر فیض (مشکینی)، محمد محمدی دعوسرای (محمدی گیلانی)، محمدحسن

«یاران»^۱ به معرفی نامزدهای مورد نظر خویش پرداختند.

در نهایت در حوزه‌ی انتخابیه‌ی تهران (به ترتیب) حضرات آیات و حجج اسلام اکبر هاشمی رفسنجانی^۲، محمد امامی کاشانی^۳، علی اکبر مشکینی^۴، محمد یزدی^۵، احمد جنتی^۶، محمدتقی مصباح یزدی^۷، حسن روحانی^۸، قربانعلی دری نجف آبادی^۹، محسن کازرونی^{۱۰}، سید محسن خرازی^{۱۱}، رضا استادی^{۱۲}، عبدالنبی نمازی^{۱۳}، محمد باقر باقری کنی^{۱۴} و محمد محمدی گیلانی^{۱۵} (همگی از لیست مورد حمایت جامعیتین) و

مرعشی، علی مؤمن پور (مؤمن) و محمد یزدی بود.

۱. این گروه که گفته می‌شد شامل بخشی از نیروهای ستاد دکتر احمدی نژاد در انتخابات نهم ریاست جمهوری است از کاندیداتوری حضرات آیات و حجج اسلام والمسلمین مصباح یزدی، خوشوقت، سید محسن خرازی، محمد امامی کاشانی، علی مشکینی، محمد محمدی گیلانی، علی مؤمن پور، محمد یزدی، احمد جنتی، رضا استادی، عبدالنبی نمازی، عباس علی اختری، محمد باقر باقری کنی، محسن اسماعیلی، محسن کازرونی و هادوی تهرانی حمایت می‌کرد.

۲. با یک میلیون و ۵۶۴ هزار و ۱۹۷ رأی

۳. با یک میلیون و ۲۷ هزار و ۷۶۷ رأی

۴. با یک میلیون و ۱۵ هزار و ۵۰۰ رأی

۵. با ۹۷۰ هزار و ۱۹۲ رأی

۶. با ۹۲۹ هزار و ۴۰۳ رأی

۷. با ۸۷۹ هزار و ۸۸۳ رأی

۸. با ۸۴۴ هزار و ۱۹۰ رأی

۹. با ۷۳۶ هزار و ۳۸۷ رأی

۱۰. با ۷۱۶ هزار و ۸۲۸ رأی

۱۱. با ۶۸۸ هزار و ۲۱۲ رأی

۱۲. با ۶۵۰ هزار و ۳۹۱ رأی

۱۳. با ۶۰۲ هزار و ۹۶ رأی

۱۴. با ۵۹۸ هزار و ۳۵۲ رأی

۱۵. با ۵۷۴ هزار و ۶۸۸ رأی

آقایان محسن قمی^۱ و محمدحسن مرعشی^۲ (از مجموع لیست‌های دیگر) حائز اکثریت آرا شدند.

علی‌رغم تخریب‌های صورت گرفته، انتخاب آیت‌الله هاشمی رفسنجانی به عنوان نفر اول از حوزه‌ی انتخابیه‌ی تهران و فاصله‌ی بیش از نیم میلیونی وی از نفر دوم دارای پیام بسیار روشنی بود. او خود در بخشی از پیامی که به مناسبت نتیجه‌ی انتخابات مجلس خبرگان رهبری منتشر کرد، نوشت:

این افتخار بزرگی برای یک طلبه است که در طول ۲۸ سال بعد از پیروزی انقلاب اسلامی در اکثر قریب به اتفاق یازده انتخابات سراسری مجلس شورای اسلامی، مجلس خبرگان رهبری و ریاست جمهوری، ربه اول را در کسب آرای ارزشمند مردم داشته باشد. از خداوند مهربان خواستارم که در مهلت محدود بقیه عمرم بتوانم در کنار رهبر معظم انقلاب و با تکیه بر حمایت‌های ملت عزیز و بزرگوار ایران به این انقلاب بی‌نظیر اسلامی و به کشور و مردم بزرگ ایران خدمت شایسته‌ای انجام دهم و به خصوص در مجلس خبرگان رهبری بتوانم از عهده مسئولیت‌های مهم و حساس این نهاد مقدس برآیم.^۳

در پنجم دی ماه ۱۳۸۵ روزنامه‌ی جمهوری اسلامی نیز نامه‌ی «جمعی از اساتید، نویسندگان و پژوهشگران حوزه‌ی علمیه‌ی قم» خطاب به آیت‌الله هاشمی رفسنجانی را منتشر کرد. نویسندگان این نامه ضمن بیان تبریک، وی را فرزند حوزه و افتخار روحانیت خوانده، از خطرپذیری و کارآمدی او در انجام مسئولیت‌های مهم و حساسی که در طول سالیان

۱. با ۵۴۳ هزار و ۹۵۱ رأی

۲. با ۵۱۸ هزار و ۱۲۹ رأی

۳. هفته‌نامه‌ی *افتخار حوزه*، ۴ دی ماه ۱۳۸۵، ص ۳

متمادی بر عهده گرفته بود، تجلیل کرده، به نکوهش جریان‌های افراطی دو جناح موجود در کشور پرداختند. در این نامه پیروزی آیت‌الله هاشمی رفسنجانی پیروزی نظام، حوزه و روحانیت ارزیابی شده بود.^۱

همچنان‌که پیش‌تر اشاره شد فصلنامه‌ی حکومت اسلامی در آبان ماه ۱۳۸۵ مصاحبه‌ای را با آیت‌الله هاشمی رفسنجانی منتشر کرد. با توجه به نکات جدیدی که در این مصاحبه وجود داشت، مقاله‌ی دیگری در تبیین اندیشه‌ی سیاسی هاشمی رفسنجانی و نقد مقالات رسانه‌های وابسته به مؤسسه‌ی امام خمینی (ره) با عنوان «اختلاف بر سر الفاظ» نگاشته شد که با نظر مثبت آیت‌الله هاشمی رفسنجانی در تاریخ ۱۹ دی ۱۳۸۵ در روزنامه‌ی جمهوری اسلامی منتشر شد. این مقاله با واکنش انفعالی هفته‌نامه‌ی پرتوسخن مواجه شد.

در نوزدهم بهمن ماه ۱۳۸۵ آیت‌الله هاشمی رفسنجانی بار دیگر به شهر مقدس قم آمد تا ضمن سخنرانی در اولین همایش «پژوهش برتر حکومت اسلامی» که از سوی دبیرخانه‌ی مجلس خبرگان رهبری برپا شده بود با علما و مراجع نیز دیدار کند. وی در این همایش بار دیگر بر اهمیت اصل ولایت فقیه تأکید کرده، آن را «اصلی آسمانی» نامید. آیت‌الله هاشمی رفسنجانی در حاشیه‌ی این برنامه نیز با علما و مراجع معظم قم از جمله حضرات آیات فاضل لنکرانی، مکارم شیرازی، شبیری زنجانی، صافی گلپایگانی، موسوی اردبیلی، جوادی آملی، مشکینی، توری همدانی، صانعی و... به صورت جداگانه دیدار کرد. در حاشیه‌ی دیدار وی با حضرت آیت‌الله جوادی آملی که در بیت ایشان صورت گرفت آیت‌الله جوادی آملی نماز مغرب و عشا را به آیت‌الله هاشمی رفسنجانی اقتدا

۱. متأسفانه این نامه نیز فاقد هرگونه نام و امضایی بود.

کرد.^۱ این اقدام پیام روشنی برای مخالفان حوزوی هاشمی داشت. پس از گذشت بیش از دو سال از آغاز این نزاع شکننده بالاخره هفته‌نامه‌ی پرتوسخن در تاریخ ۲۲ فروردین ماه ۱۳۸۶ در مقاله‌ای با عنوان «از مشروعیت زمینی تا مشروعیت آسمانی»^۲ ضمن اشاره به سخنرانی آقای هاشمی در همایش پژوهش برتر حکومت اسلامی، اعلام کرد که آیت‌الله هاشمی رفسنجانی، مشروعیت آسمانی ولی فقیه را پذیرفته است!

چند نکته درباره‌ی این کتاب

۱. آنچه در ادامه می‌آید، متن کامل دو مقاله‌ی اینجانب در تبیین اندیشه‌ی سیاسی آیت‌الله هاشمی رفسنجانی است. مقاله‌ی اول با عنوان «هاشمی رفسنجانی و مشروعیت آسمانی فقیه» در تاریخ ۱۱ شهریور ماه ۱۳۸۵ و مقاله‌ی دوم با عنوان «اختلاف بر سر الفاظ» در تاریخ ۱۹ دی ماه ۱۳۸۵ در روزنامه‌ی جمهوری اسلامی منتشر شد. همچنین در انتهای کتاب، فصلی به گزارش بازتاب‌ها و واکنش‌های صورت گرفته نسبت به انتشار این دو مقاله اختصاص یافته است.

۲. چاپ اول این کتاب در پاییز ۱۳۸۸ با همکاری حجت الاسلام والمسلمین مسیح مهاجری (مدیر مسئول محترم روزنامه‌ی جمهوری اسلامی) توسط سازمان انتشارات آن روزنامه منتشر شد؛ این در حالی بود که دو سال پیش از آن تاریخ، کتاب آماده‌ی نشر بود اما به واسطه‌ی برخی ملاحظات اخلاقی و سیاسی^۳ انتشار آن به تعویق می‌افتاد.

۱. روزنامه‌ی جمهوری اسلامی، ۲۱ بهمن ۱۳۸۵

۲. قاسم روانبخش، هفته‌نامه‌ی پرتوسخن، ۲۲ فروردین ۱۳۸۶، ص ۳

۳. در ویرایش اول کتاب، برخی از این ملاحظات روایت شده بود.

۳. اکنون ویرایش دوم «مشروعیت آسمانی» با اصلاحاتی در متن مقالات و پاورقی‌ها به شکل مناسب‌تری از سوی انتشارات سلمان فارسی به خوانندگان عزیز - به‌ویژه علاقه‌مندان مطالعات مرتبط با نظریه‌ی سیاسی اسلام و نیز پژوهشگران تاریخ انقلاب اسلامی - تقدیم می‌شود تا مورد مطالعه و نقد آنان قرار گیرد.

۴. فقد علمی روش متداول و سنت حسنه‌ی حوزه‌های علمیه است. اساتید و بزرگان حوزه همواره تلاش می‌کنند تا در مکتب خود شاگردانی نقاد تربیت کنند. لذا یادآوری این نکته که نقد مواضع برخی از بزرگان در این کتاب منافاتی با ارادت قلبی نویسنده به آنها ندارد، تنها برای آگاهی کسانی است که از فضای آزاداندیشانه‌ی حوزه‌های علمیه غافل یا بی‌خبرند.

۵. در پایان از تمام کسانی که در مراحل مختلف نگارش و انتشار این اثر، بنده را از نظرات و همکاری‌های سازنده‌ی خویش بهره‌مند ساختند، تشکر کرده، توفیقات روزافزون آنان را از خداوند منان خواستارم.

رضا صنعتی

فروردین ۱۳۹۴